

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ З ВРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Надаючи кредити, банк аналізує кредитоспроможність позичальників. Від результату аналізу залежить чи одержить потенційний позичальник кредит і в якому обсязі.

Метою дослідження є вивчення зарубіжних методик аналізу кредитоспроможності позичальників-підприємств та обґрунтування напрямів їх застосування в практиці вітчизняними банківськими установами.

У даний час дана проблема є актуальною, тому що зараз зростає частка непогашених кредитів і відсотків за ними, що відбувається внаслідок недостатньої розвиненості оцінки кредитоспроможності. Так, за офіційними даними Національного банку України (НБУ) за 2014 рік частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі наданих кредитів в Україні зростає з 7,7% до 13,5% [1].

У зарубіжній банківській практиці розрізняють класифікаційні та комплексні методики аналізу кредитоспроможності клієнтів.

З класифікаційних моделей виділяють рейтингові, які групують позичальників залежно від їх категорії, яка встановлюється за допомогою групи фінансових коефіцієнтів, що розраховуються, і рівнів значимості, які їм привласнюються, і прогнозні, які дозволяють диференціювати позичальників залежно від імовірності банкрутства [3].

Недоліками класифікаційних (статистичних) моделей є переоцінка ролі кількісних чинників і недооцінка міжособистих відносин, свавілля вибору системи базових кількісних показників, висока чутливість до викривлення (недостовірності) вихідних даних (зокрема фінансової звітності, що найбільш характерно саме для українських підприємств-позичальників), порівняльна громіздкість.

Розглядаючи можливість використання тих чи інших показників для оцінки кредитоспроможності позичальників, не слід забувати про проведення об'ємного якісного аналізу. Сучасні підходи до методології аналізу кредитоспроможності позичальників у зарубіжних комерційних банках базуються на комплексному застосуванні кількісних (фінансових) і якісних (не фінансових) показників (коефіцієнтів). Агрегувати кількісні та якісні характеристики позичальника дають змогу моделі комплексного аналізу: правило «шести Сі», CAMPARI, PARTS, PARSER.

У зарубіжній банківській діяльності при розгляді питання про кредитоспроможність клієнта комплексно аналізують такі не порівнювальні категорії, як економічні інтереси банку, гарантії повернення кредиту, а також людські якості керівного складу підприємства-боржника.

Відповідно до Положення НБУ «Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями», затверджене постановою Правління НБУ від 25.01.2012 року № 23, банк, оцінюючи фінансовий стан боржника, визначає його кредитоспроможність та платоспроможність. Оцінка фінансового стану клієнтів-юридичних осіб зводиться до розрахунку десяти фінансових коефіцієнтів [2].

На наш погляд, аналіз кредитоспроможності позичальника-юридичної особи не повинен обмежуватись десятима фінансовими коефіцієнтами та розрахунком інтегрального показника. Вважаємо, що у процесі оцінки кредитоспроможності позичальників-юридичних осіб НБУ та банківським установам у значній мірі доцільно використовувати методики, що застосовуються зарубіжними комерційними банками.

Положення НБУ поділяє позичальників на дев'ять класів, але не встановлює чітких правил взаємодії з позичальниками кожної групи і критеріїв диференціації умов кредитування. Зважаючи на обширність ранжування, пропонується зменшити кількість класів позичальника до трьох – перший, другий і третій.

Проведене дослідження зарубіжного досвіду та вимог НБУ щодо аналізу в банківських установах кредитоспроможності позичальників-юридичних осіб дає змогу зробити наступні висновки:

1. Аналіз зарубіжних методик оцінки кредитоспроможності позичальників-підприємств комерційних банків показує, що головними методами оцінки є класифікаційно-статистичний (рейтинговий) та комплексний методи.

2. Вітчизняними банками застосовуються методика оцінка позичальників-підприємств, затверджена НБУ, яка зводиться до визначення рейтингового показника. Цей показник дає змогу забезпечувати класифікацію позичальників, що підвищує ефективність оцінки і знижує кредитні ризики. Але привертає увагу слабе використання не фінансових (якісних) показників, які активно використовуються у зарубіжній банківській практиці. Крім показників, наведених у методиці НБУ, банківським установам доцільно застосовувати й інші не фінансові показники.

3. На нашу думку, аналіз кредитоспроможності підприємства, котрий доцільно проводити із застосуванням методики комплексно-рейтингової оцінки кредитоспроможності позичальника, що передбачає такі елементи: а) оцінку характеру (репутації) позичальника – кредитна історія клієнта, аналіз ділових якостей керівництва позичальника; б) оцінку фінансового стану позичальника за допомогою системи показників, що відображають наявність і розміщення коштів, реальні й потенційні фінансові можливості.

4. Для одержання комплексної оцінки необхідно визначити поточну та перспективну кредитоспроможність позичальника. Поточна кредитоспроможність позичальника оцінюється шляхом порівняння розрахованих коефіцієнтів і показників з їх оптимальними значеннями (встановлення відповідності оптимальним тенденціям зміни). Для визначення прогнозної оцінки кредитоспроможності позичальника слід проаналізувати виявлені тенденції зміни оборотності та рентабельності діяльності підприємства (якщо не відбудеться суттєвих змін умов її здійснення і правового статусу позичальника).

5. Кожному банку доцільно розробляти власну систему оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника, виходячи з конкретних умов договору, пріоритетів у роботі банку, його спеціалізації, місця на ринку, конкурентоспроможності, стану взаємовідносин з клієнтурою, рівня економічної і політичної стабільності в державі та ін. з врахуванням методики НБУ та зарубіжного досвіду.

6. Вважаємо за доцільне включити до Положення «Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» систему якісних (не фінансових) показників, що дають можливість визначити кредитоспроможність позичальника юридичної

особи та рекомендувати її для запровадження у діяльність банківських установ України.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.bank.gov.ua>.
2. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : постанова Правління НБУ : прийнята 25.01.2012 року № 23 [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.
3. Черник А. А. Методы оценки кредитоспособности коммерческой организации [Електронний ресурс] / А. А. Черник. – Режим доступу: http://journal.kfrgteu.ru/files/1/2012_09_14.pdf.

Оксана ЧУБАРЬ

*к.е. н., доцент кафедри фінансів і банківської справи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Катерина МАШКО

*к.е.н., викладач кафедри фінансів і банківської справи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,*

ІНФРАСТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розбудова та оптимізація банківської інфраструктури на регіональному рівні вимагає проведення відповідного моніторингу та аналітичних досліджень її особливостей. У публікації [1] було проведено ґрунтовний аналіз функціонування регіональної банківської системи Закарпаття; у публікації [2] дано оцінку основних тенденцій інституціонального розвитку банківської системи Закарпатської області; у публікації [3] здійснено дослідження доступності банківських послуг для гірських районів у цьому регіоні станом до початку кризи 2008-2009рр. Наступні після 2009р. процеси певним чином позначилися на банківській інфраструктурі регіону, як і в цілому на банківській системі країни. Головною їх ознакою стало скорочення кількості структурних підрозділів банків, в першу чергу, їх балансових і безбалансових установ, що у практиці банківського менеджменту отримало назву оптимізації територіальної структури. Кількість банків-юридичних осіб, зареєстрованих у Закарпатській області, залишається незмінною упродовж багатьох років – такий банк лише один і він не посідає домінуючих позицій на регіональному ринку банківських послуг. Цей банк має 48 відділень на балансі Головного банку, розташованих головним чином на території Закарпатської області та в містах Києві, Львові, Одесі.

За період 2006-2008рр. кількість балансових банківських установ на території області зросла з 36 до 40 з подальшим скороченням їх у 10 разів, до 4-х одиниць, у 2012-2013рр. Натомість кількість безбалансових відділень у 2013р. дещо вища порівняно з 2006р. і майже на сто одиниць менша порівняно з 2008р. (589 установ) (табл.1). Зазначені процеси були продиктовані вимогами кризового стану національної економіки і банківської системи та проводились під лозунгом оптимізації територіальної структури банків й підвищення її ефективності.